

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені
проф. Поніманської Т.І.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВП 25 Методика ознайомлення з соціальним довкіллям
(шифр і назва навчальної дисципліни)
спеціальність 012 Дошкільна освіта
(шифр і назва спеціальності)
Освітня програма Дошкільна освіта та початкова освіта;
Дошкільна освіта та спеціальна освіта;
Дошкільна освіта та психологія
(назва освітньої програми)
інститут, факультет педагогічний
(назва інституту, факультету,)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з Методики ознайомлення з соціальним довідням для студентів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

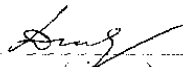
Мова навчання українська

Розробники: Г.В. Марчук – старший викладач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Протокол від "27" серпня 2019 року № 8

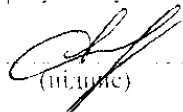
Завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

..... (підпис) (проф. І. М. Дичківська)
..... (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету за спеціальністю 012 Дошкільна освіта

Протокол від "30" серпня 2019 року № 2

Голова методичної комісії педагогічного факультету

..... (підпис) (доц. Н. А. Сяська)
..... (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання підготовка реферату _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		6-й	5-6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 2,5год. аудиторних – самостійної роботи студента – 3год.	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		54 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання:	
		–	–
Вид контролю:			
залік	залік		
Передумови для вивчення дисципліни (соціологія, загальна педагогіка, дошкільна педагогіка, основи природознавства з методикою ознайомлення з природою)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – теоретична і практична підготовка студентів до ознайомлення дітей із соціальним довкіллям.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує формування у майбутніх фахівців таких програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

– Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальна компетентність:

– здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага);

- здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими, навчання дітей раннього і дошкільного віку рідної і української (державної) мов;

- здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України);

- здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок безпечної та екологічно доцільної поведінки і діяльності в побуті, природі і довкіллі.

Завдання курсу:

1. Розкрити теоретичні основи методики ознайомлення з соціальним довкіллям;
2. Дати наукові знання про соціалізацію дітей дошкільного віку;
3. Ознайомити студентів із завданнями, змістом і методикою формування соціального досвіду дітей дошкільного віку;
4. Сформувати практичні навички формування у дітей дошкільного віку соціальної компетентності.

3. Очікувані результати навчання:

Знання:

- розуміти і визначати способи використання у розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку різних видів діяльності (ігрової, трудової, навчальної, художньої тощо); принципів керівництва діяльністю дітей з метою формування у них соціальної компетентності;

- інтерпретувати зміст і вимоги державних документів та програм дошкільної освіти, рекомендованих МОН України, обирати адекватні методики для їх забезпечення;

- розуміти особливості застосування алгоритму професійних дій для організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах ДНЗ і сім'ї;

- розуміти особливості організації роботи з батьками та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Уміння (вміння):

- будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу; здійснювати управління його якістю, керуючись психолого -педагогічними принципами організації освітнього процесу в системі дошкільної освіти при реалізації завдань виховання, цілями навчання і розвитку дітей раннього та дошкільного віку в ДНЗ і сім'ї;

- використовувати вміння і навички для збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей;

- визначати завдання і зміст навчально -виховної роботи з дітьми раннього та дошкільного віку на основі чинних програм дошкільної освіти; визначати конкретні завдання формування соціального досвіду дітей дошкільного віку;

- здійснювати суб'єкт -суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно - і соціально зорієнтоване спілкування з батьками;

- володіти технологіями організації розвивального предметно -ігрового, природно - екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку;

- застосовувати весь спектр психолого - педагогічних засобів для реалізації завдань національного, духовного, фізичного, морального, розумового, правового, трудового, екологічного, економічного, гендерного, статевого, міжкультурного, естетичного виховання дітей раннього і дошкільного віку;

- добирати оптимальні методи та ефективні форми і різноманітні засоби педагогічного впливу на дітей у процесі їхнього виховання, навчання і розвитку та в конкретних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя з дітьми.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наукові засади методики ознайомлення з соціальним довіллям

Тема 1. Історико-педагогічні та психологічні засади ознайомлення дітей дошкільного віку з соціальним довіллям.

Історія виникнення і розвитку проблеми залучення дітей до соціальної дійсності. Завдання методики ознайомлення дітей з соціальним довіллям. Зв'язок методики ознайомлення з соціальним довіллям з теорією морального виховання та іншими науками. Психологічні засади методики ознайомлення дітей з соціальним довіллям. Значення емоцій у пізнанні довілля. Принципи відбору змісту знань для ознайомлення дітей з оточуючим світом (принцип *інтеграції*; культурологічний принцип, принцип педоцентризму; принцип *екологізації* змісту і принцип *теоретизування* змісту). Функції знань в соціальному досвіді дітей, що формується (інформативна функція, емоціогенна, регуляторна). Інформативна функція знань у соціалізації дитини. Характеристика порогів інформативності. Емоціогенна та регуляторна функції знань. Гуманістична спрямованість процесу ознайомлення дітей з явищами суспільного життя та виховання ціннісного ставлення до них. Формування у дошкільників понять "людство", "людяність".

Тема 2. Методи та засоби ознайомлення дошкільників з соціальним довіллям.

Метод як спосіб передачі інформації і впливу на формування особистості. Характеристика методів і засобів ознайомлення дітей з соціальним довіллям. Класифікації методів. Методи ознайомлення дітей із соціальною дійсністю: методи, що підвищують пізнавальну активність; методи, що підвищують емоційну активність; методи, які сприяють встановленню зв'язку між різними видами діяльності; методи корекції і уточнення уявлень дітей про соціальний світ. Засоби ознайомлення дітей з соціальним довіллям. Діяльність як умова залучення дітей до соціальної дійсності. Роль провідного виду діяльності у становленні особистості дитини. Характеристика завдань соціалізації, які вирішуються через спеціально організовану діяльність. Роль діяльності у формуванні соціального досвіду дітей. Види діяльності дитини (гра, зображувальна, предметна, трудова, навчальна діяльність, спостереження, спілкування). Спільна діяльність дітей як засіб формування взаємин, позитивних способів взаємовпливу дітей один на одного. Навчальна діяльність як засіб виховання морально-вольових якостей і взаємин. Роль гри у вихованні соціальної поведінки дітей. Формування соціального досвіду дітей у трудовій діяльності.

Змістовий модуль 2. Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з соціальним довіллям

Тема 3. Світ людей як джерело формування соціального досвіду дитини.

Роль дорослого у становленні і розвитку особистості дитини. Перебування дитини в людському оточенні. Значення соціального розвитку для особистого становлення. Дорослий як зразок способу життя. Функції: як носія соціального досвіду, знань про світ і організатора процесу виховання і навчання дитини. Психологічна захищеність дитини дорослими. Рівні наближеності дорослих до дитини в процесі виховання. Доросла людина як посередник між дитиною і оточуючим її соціальним світом. "Рівні наближеності" дорослого до дитини. Показники, що характеризують кожний рівень. Батьки, члени родини, педагоги, близькі, знайомі, незнайомі люди у вихованні свідомого ставлення дитини до соціального світу. Методика виховання позитивного ставлення дітей до дорослих. Пізнання дошкільником самого себе поряд з пізнанням навколишнього світу. Розвиток у дошкільників планетарної свідомості та дружельюбного ставлення до жителів планети Земля.

Тема 4. Дитяче товариство і його вплив на соціалізацію дитини.

Вплив соціального середовища на розвиток і формування особистості. Соціалізація дитини у колективі однолітків. Дитяче суспільство як джерело інформації про соціальну дійсність, школа формування соціальних почуттів і особистісних якостей, практика соціальної поведінки. Гуманність як складова взаємин у колективі дошкільників. Позитивний і негативний вплив

дитячого товариства на соціалізацію особистості. Значення взаємин з однолітками у формуванні образу іншої людини у дітей.

Тема 5. Виховання у дітей дошкільного віку любові до рідного краю.

Виховання любові до Батьківщини та залучення до народної культури. Своєрідність прояву почуття любові до рідного краю у дошкільників. Ознайомлення дітей з довкіллям – основа виховання патріотичних почуттів. Ознайомлення дітей з історією України. Основні напрямки патріотичного виховання. Шляхи і засоби патріотичного виховання у дошкільному закладі. Народознавство як складова частина патріотичного виховання дошкільників. Виховання у дошкільників інтересу до культури рідного краю.

Тема 6. Організація процесу ознайомлення дітей з соціальним довкіллям.

Завдання та зміст роботи дошкільного закладу по ознайомленню дітей з соціальним довкіллям. Планування роботи щодо залучення дошкільників до соціального довкілля. Необхідність планування і обліку роботи. Вимоги до планування і умови його правильного здійснення. Види і форми планування. Основні форми роботи з дітьми з ознайомлення із соціальним довкіллям. Спільна робота дошкільного закладу та сім'ї по збагаченню соціального досвіду дошкільників. Форми роботи з батьками. Предметний світ і його роль у процесі соціалізації особистості дитини. Предмети як основа предметного світу, групування предметів. Функції предметів. Етапи пізнання дитиною світу предметів. Організація предметного середовища для ознайомлення дітей з оточуючим світом. Особливості педагогічної організації розвивального середовища для самостійної діяльності дітей.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Наукові засади методики ознайомлення з соціальним довкіллям												
Тема 1. Історико-педагогічні та психологічні засади ознайомлення дітей дошкільного віку з соціальним довкіллям	20	6	2			12	16	1				15
Тема 2. Методи та засоби ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям	18	4	4			10	13	1				12
Змістовий модуль 2. Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з соціальним довкіллям												
Тема 3. Світ людей як джерело формування соціального досвіду дитини	10	2	2			6	17	1	2			14
Тема 4. Дитяче товариство і його вплив на соціалізацію дитини	10	2	2			6	13	1				12
Тема 5. Виховання у дітей дошкільного віку любові до рідного краю	12	2	2			8	13	1				12

Тема 6. Організація процесу ознайомлення дітей з соціальним довкіллям	20	4	4			12	18	1	2			15
Разом за змістовим модулем 1	90	20	16			54	90	6	4			80
Усього годин	90	20	16			54	90	6	4			80
Модуль 2												
ІНДЗ (реферат)	8		-	-	8	-			-	-	-	
Усього годин	8				8							

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні основи ознайомлення дітей з соціальним довкіллям	2
2.	Діяльність як умова пізнання дітьми соціальної дійсності	4
3.	Дорослий як чинник соціалізації дітей дошкільного віку	2
4.	Соціалізація дитини в колективі однолітків	2
5.	Виховання у дітей дошкільного віку любові до рідного краю.	2
6.	Організація роботи вихователя по залученню дітей до соціального довкілля	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1.	Складіть блок-схему, яка б відображала взаємозв'язок понять: оточуючий світ, природний світ, соціальний світ, соціальне довкілля і поясніть логіку цього взаємозв'язку	2
2.	Наведіть приклади того, що дитина в ранньому та дошкільному віці може бути активним перетворювачем предметного її соціального світу: зміна предметної діяльності, взаємовідносин, ставлення до себе і до людей, речей, природи	4
3.	Проаналізуйте коло знань про соціальне довкілля, визначене в різних програмах виховання, в аспекті їх інформативності для дітей дошкільного віку	4
4.	Запропонуйте відбір змісту знань про соціальне довкілля для дітей. Обґрунтуйте свій вибір змісту знань	4
5.	Складіть картотеку методів ознайомлення дітей із соціальною дійсністю	4
6.	Складіть таблицю тематики дитячих ігор в певні історичні періоди. Порівняйте тематику і поясніть причини появи кожної теми в конкретний період	4
7.	Написати реферат на одну із тем: 1. Роль дорослого у формуванні соціальної компетентності дошкільників. 2. Соціалізації дитини в родині 3. Роль вихователя дошкільного закладу в соціалізації дитини-дошкільника.	4
8.	Запропонуйте методичні прийоми збагачення змісту спілкування дітей між собою	4
9.	Запропонуйте оформлення "Декларації прав дітей групи" та	2

	методику роботи за нею	
10.	Опишіть методичні прийоми виховання позитивного ставлення дітей до своєї сім'ї	4
11.	Складіть конспект екскурсії по дошкільному закладі	4
12.	Скласти план навчально-виховної роботи з дітьми щодо ознайомлення з соціальним довкіллям на місяць (вікова група за вибором)	4
13.	Складіть схему предметного світу, об'єднавши предмети в певні групи	2
14.	Складіть план-схему ознайомлення дітей з будь-яким предметом	4
15.	Розробіть рекомендації для вихователів однієї з вікових груп щодо підбору іграшок з врахуванням етапу ознайомлення дітей з предметним світом	4
	Разом	54

8. Індивідуальні завдання.

Підготовка реферату на тему "Сучасні дослідження проблеми соціалізації дітей дошкільного віку".

9. Засоби діагностики результатів навчання:

Поточне тестування; усне опитування; підсумкова самостійна робота в кінці вивчення змістового модуля; підсумкове усне опитування (залік).

10. Критерії оцінювання результатів навчання.

Загальні критерії оцінювання

I рівень – початковий. Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

II рівень – середній. Здобувач вищої освіти відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

III рівень – достатній. Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

IV рівень – високий. Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, узагальненими, системними; він вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Рівні навчальних досягнень студентів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1-34 F Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може усно відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; може обрати правильний варіант відповіді (на рівні "так - ні"); може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 % від загальної кількості тестів.
	35-59 FX Незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти відтворює менш як половину навчального матеріалу; за допомогою викладача виконує елементарні завдання, наводить приклади; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30 % від загальної кількості тестів.
II. Середній	60-63 (E) задовільно	Здобувач вищої освіти має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 % від загальної кількості тестів.
	64-73 (D) задовільно	Здобувач вищої освіти знає більш як половину навчального матеріалу; розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з помилками та неточностями; має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; орієнтується в хронології; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні; виконує від 55 до 65% від загальної кількості тестів.

III. Достатній	74-81 (C) добре	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях. Правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; здатен проаналізувати відповіді іншого студента; з допомогою викладача скласти план реферату, може опрацювати матеріал самостійно, уміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує від 75 % до 80 % від загальної кількості тестів.
	82-89 (B) добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен самостійно опрацювати навчальний матеріал, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 % від загальної кількості тестів.
IV. Високий	90-100 (A) відмінно	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили. Самостійно виконує від 95% до 100% від загальної кількості тестів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						ІНДЗ	Сума
Модуль 1						Модуль 2	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	Реферат	100
16	14	14	14	12	15	15	

12. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; нормативні документи; тестові завдання; навчальні книги; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).

13. Рекомендована література (основна, допоміжна)**Базова**

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2012.
2. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / А. Богуш, Н. Гавриш. – К., 2008.
3. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» // Освіта. – 1993. – № 44 – 46.
4. Дитина: програм виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту О.В.Огнев'юк, К.І.Волинець; наук. кер. програмою: О.В.Проскіра, Л.П.Кочина, В.У.Кузьменко, Н.В.Кудикіна; авт. кол.: Г.В.Беленька, Е.В.Белкіна, О.Л.Богиніч та ін. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2012. – 492 с.
5. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / авт. кол.; наук. кер. К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ЛПДС, 2011. – 188 с.
6. Козлова С.А. Теория и методика ознакомления дошкольников с социальной действительностью / С.А. Козлова. – М. 1996.
7. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві) / О.Л. Кононко. – К., 1998.
8. Концепція дошкільного виховання в Україні. Проект. – К., 1993.
9. Концепция дошкольного воспитания. – М., 1989.
10. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська. – К., 2015.
11. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників / Т.І. Поніманська. – К., 1993.
12. Про дошкільну освіту: Закон України. – К., 2001.
13. Про освіту: Закон України. – К., 1996.
14. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід. Монографія / І.П. Рогальська. – К.: Міленіум, 2008. – 400с.
15. Соціальний розвиток дитини: старший дошкільний вік / Т.І. Поніманська, І.М. Дичківська, О.А. Козлюк, Л.І. Кузьмук. – К.: Генеза, 2013. – 88с.
16. Соціальний розвиток дитини: діти п'ятого року життя / І.М. Дичківська, О.А. Козлюк, Л.І. Кузьмук, Г.В. Марчук. – К.: Генеза, 2017. – 120с.

Допоміжна

1. Артемова Л.В. Формирование общественной направленности ребенка-дошкольника в игре / Л.В. Артемова. – К.: Вища школа, 1988.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І.Д. Бех. – К., 1998.
3. Богуш А. Моє довкілля: Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям / А. Богуш. – К., 2006.
4. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И. Божович. – М., 1968.
5. Буре Р.С. Воспитатель и дети / Р.С. Буре, Л.Ф. Островская. – М., 1985.
6. Винорадова Н.Ф. Дети, взрослые и мир вокруг / Н.Ф. Винорадова, Т.А. Куликова. — М., 1993.

7. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский / Под ред. В.В.Давыдова. – М.: Педагогика, 1991.
8. Воспитание гуманных чувств у детей / Под ред. Л.Н. Проколиенко и В.К. Котырло. – К.,1987.
9. Голицина Н.С. Ознайомлення дошкільнят із соціальною дійсністю. Перспективне планування роботи з дітьми 3-7 років / Н.С. Голицина. – Х., 2007.
10. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка: учеб. Пособие / Н.Ф. Голованова. – СПб.: Речь, 2004. – 272с.
11. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш та інші; Наук. ред. А.М. Богуш; За заг. ред. Н.В. Гавриш. – Луганськ, 2006.
12. Деятельность и взаимоотношения дошкольников / Под ред. Т.А. Репиной. – М.,1987.
13. Дичківська І.М., Поніманська Т.І. Це я можу сам (Вправи у соціальній поведінці): Навчальний посібник / І.М. Дичківська, Т.І. Поніманська. – Рівне,2001.
14. Как помочь ребенку войти в современный мир? / Под ред. Т.В. Антоновой. – М.,1995.
15. Козлова С.А. Мой мир: Приобщения ребёнка к социальному миру / С.А. Козлова. – М. 1996.
16. Коломийченко Л. Концепция и программа социального развития детей дошкольного возраста / Л. Коломийченко // Детский сад от А до Я. – 2004. – №5. – С.8-26.
17. Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. – К., 2003.
18. Кононко О.Л. Душевність, людяність, щирість / О.Л. Кононко // Дошкільне виховання. – 1997. – № 2. – С. 8 – 9.
19. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника / О.Л. Кононко. – К., 2000.
20. Кононко Е.Л. Чтобы личность состоялась / О.Л. Кононко. – К.,1991.
21. Кузьменко В.У. Соціальна компетентність дошкільнят: особливості, показники та шляхи розвитку / В.У. Кузьменко // Дошкільне виховання. – 2001. – № 9. – С.11.
22. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко [та ін.]. – К., 2009.
23. Мулько И.Ф. Социально-нравственное воспитание детей 5-7 лет: Методическое пособие / И.Ф. Мулько. – М., 2007.
24. Поніманська Т.І. Люди і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини / Т.І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 1999. — №8.
25. Поніманська Т.І. Світ людей у вихованні соціальної компетентності дошкільників / Т.І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. Випуск 9. – Рівне 2000. – с.90-93.
26. Поніманська Т.І. Гуманістичний аспект психолого-педагогічної підготовки вихователя / Т.І. Поніманська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – К., 2001. – С. 73-79.
27. Поніманська Т.І. Дитина і соціум / Т.І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2004. – № 8. – С.4.
28. Поніманська Т.І. Формування соціальної компетентності дитини / Т.І. Поніманська // Нова педагогічна думка. – 1998. – № 2. – С.14-19.
29. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки / Т.І. Поніманська. – К., 1998.
30. Поніманська Т.І. Виховання людяності (До Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»): Методичний посібник / Т.І. Поніманська, О.А. Козлюк, Г.В. Марчук. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 159с.
31. Волков Б.С., Волкова Н.В. Психология общения в детском возрасте. 3-е изд. / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. – СПб., 2008.
32. Развитие коммуникативных способностей у дошкольников / Л.В. Чернецкая. – Ростов н/Д., 2005.
33. Солодякина О.В. Социальное развитие ребенка дошкольного возраста: Методическое пособие / О.В. Солодякина. – М., 2006.

34. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336с.
35. Соціалізація дошкільників в умовах ДНЗ / Уклад. Т.І. Прищепи. – Харків, 2009.
36. Субботский Е.В. Ребёнок открывает мир. – 2-е изд., испр., доп. / Е.В. Субботский. – М., СПб, 2005.
37. Фесюкова Л.Б. Соціально-особистісний розвиток старших дошкільників / Л.Б. Фесюкова. – Харків, 2008.

14. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.osvita.org.ua – освітній портал, що містить структуровані освітні ресурси України, базу даних ВНЗ України і Росії.
3. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в Інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
4. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті
5. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
6. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
7. www.nbuv.go.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського